Nieuwsbrief #22 januari 2025

1572 Geboorte van Nederland

450 JAAR
OP ZOEK NAAR
VRIJHEID
VERDRAAGZAAMHEID
VERBONDENHEID
VERSCHEIDENHEID

Van de voorzitter

Het jaar 2025 is aangebroken en velen kijken met zorg naar wat er in de wereld en in ons eigen land allemaal gaande is aan politieke, maatschappelijke en klimatologische ontwikkelingen.

Het jaar 2025 is aangebroken en velen kijken met zorg naar wat er in de wereld en in ons eigen land De vier kernbegrippen die we als samenwerkende 1572-gemeenten hebben onderscheiden vanuit de ervaringen tijdens de geboorteperiode van Nederland - vrijheid, verdraagzaamheid, verscheidenheid en verbondenheid - lijken eerder aan betekenis te winnen dan te verliezen. Ze zijn minder vanzelfsprekend dan we lang gedacht hebben. Veel van de huidige conflicten in de wereld hebben te maken met deze kernbegrippen. Wij blijven op bescheiden wijze onze bijdrage leveren aan de bezinning op deze kernbegrippen.

We blijven ook aandacht vragen voor de historische gebeurtenissen van 450 jaar geleden. De Nederlandse Opstand en de daarmee verbonden geboorte van Nederland als onafhankelijk land is een belangrijke historische periode, boeiend, om niet te zeggen spannend, met veel lokale herinneringspunten en met veel aanknopingspunten voor de actualiteit. Deze nieuwsbrief geeft een beeld van belangrijke momenten en van activiteiten die daar dit jaar aan verbonden zijn.

Langzamerhand komt ook het jaar 2026 in beeld, waarin we onze activiteiten willen afronden. Dat is onder andere het herdenkingsjaar van de Pacificatie (vredemaking) van Gent. Dat was een bijzonder moment tijdens de Nederlandse Opstand. Financiële problemen, een bestuurlijk vacuüm in de koningsgetrouwe Nederlanden en muiterijen van het Spaanse leger leidden tot het sluiten van vrede tussen de koningsgetrouwe Nederlanden en de opstandige gewesten onder leiding van Willem van Oranje. De Spaanse troepen moesten het land uit en de problemen wilden we oplossen door besprekingen in de Staten-Generaal. Bijna al de Nederlanden waren weer even verenigd. We willen daaraan graag aandacht besteden, niet alleen in Nederland, maar ook in België. Het gaat om een belangrijk moment in de geschiedenis van beide landen.

Tegelijk is het bestuur bezig om te kijken hoe we kunnen bijdragen aan blijvende aandacht voor deze periode van de geboorte van Nederland.
Ik kijk uit naar mooie herdenkingen en naar activiteiten om met name ook jongeren te betrekken bij onze vier kernbegrippen.

Jos Wienen

Geboorte van Nederland, het jaar 1575

Eind december 1574 stuurt landvoogd Requesens Elbertus Leoninus aan op een vredesmissie. Oudjaarsdag komt hij aan bij Willem van Oranje, die in **Middelburg** verblijft. Op nieuwjaarsdag 1575 spreken zij elkaar. Van februari tot juli 1575 vinden besprekingen plaats, die bekend staan als ‘onderhandelingen van **Breda**’. Ze mislukken. Niet verwonderlijk: Spanje eist de katholieke godsdienst en de volledige onderwerping aan de koning, Holland en

Zeeland stellen politieke en godsdienstige vrijheid voorop. Maar veel onderwerpen uit deze mislukte onderhandelingen komen een jaar later terug bij de Pacificatie van **Gent** en dan wèl met resultaat!

Politiek gebeurt er meer: Onder druk van Willem van Oranje sluiten de Staten van Holland en Zeeland op 4 juni in **Dordrecht** een Unie, overigens zonder een gezamenlijke staat te vormen. Willem van Oranje krijgt de leiding over het leger. Hoewel de Staten diens benoeming als 'van weegen den Koning als Grave van Holland en Zeeland' beschrijven, gaan ze (opnieuw) de facto tegen de koning van Spanje en zijn belangen in. Op 11 juli kiezen de Staten van Holland Willem van Oranje als hun stadhouder.
Op 12 juni, een week nadat de Unie is gesloten, trouwt Willem van Oranje in de Catharijnekerk in **Brielle** met Charlotte de Bourbon, een voormalige non. Uit dit derde huwelijk, ditmaal uit liefde gesloten, worden zes kinderen geboren.

Afbeelding: Naar Jacobus Buys. Rijksmuseum RP-P-1944-2256.

Militair is het relatief rustig. Maar daar denken de inwoners van in ieder geval Buren, Oudewater, Schoonhoven, Woerden en Zierikzee heel anders over! **Buren** wordt eind juni door Spaansgezinde troepen ingenomen, die vervolgens optrekken naar het welvarende **Oudewater**. Dat wordt vanaf 19 juli belegerd en op 7 augustus ingenomen en geplunderd. Een groot deel van de stad brandt af en bijna de helft van de inwoners wordt vermoord.

Afbeelding: beleg van Oudewater. Schilderij te zien in stadhuis van Oudewater.

Het leger onder leiding van de Spaansgezinde stadhouder Gilles van Berlaymont trekt vervolgens op naar **Schoonhoven** en neemt die stad in, na onderhandelingen en een kort beleg tussen 12 en 23 augustus. Dat lukt hem niet met **Woerden**: die stad zet voor zijn komst op 8 september de sluizen open, zodat het omliggende land grotendeels onder water staat. Het lukt Woerden om over het water bevoorraad te worden vanuit **Gouda**. De belegering duurt ruim een jaar, maar mislukt: op 10 september 1576 trekken de laatste Spaansgezinde troepen zich terug.

Afbeelding: beleg van Zierikzee. Jacob Harrewijn.

Dat heeft mede te maken met muitende troepen bij **Zierikzee**, dat vanaf september 1575 wordt belegerd. Ook daar wordt de stad over water bevoorraad, ondanks pogingen van de Spaansgezinde troepen om de stad helemaal af te sluiten.

In de marge van de gebeurtenissen rond Zierikzee wordt **Serooskerke** op 14 december door Staatse troepen geplunderd.

Dat Spaansgezinde troepen in Zierikzee en elders aan het muiten slaan, heeft vooral te maken met het staatsbankroet van Spanje, dat op 1 september wordt uitgeroepen. Door de oorlogen die het Spaanse rijk over de hele wereld voert zijn de schulden enorm opgelopen en kunnen de troepen niet meer voldoende betaald worden.

Een jaar later zullen muitende en plunderende Spaansgezinde troepen het laatste zetje geven tot de Pacificatie van Gent. Pacificatie in een tijd van enorme polarisatie. Het kan dus! Dat gaan we herdenken en vieren. Nog één jaartje wachten…

450 jaar Geboorte van Nederland: wat gebeurt er in 2025?

Geschiedenis niet relevant? Geen enkele oorlog is te verklaren zonder terug te gaan in de tijd.
De Geboorte van Nederland niet interessant? Hebben ze in Oost-Nederland een andere mening over: in **Groenlo** opent op 12 april het Nationaal Museum Tachtigjarige Oorlog.

In **Delft** idem: daar wordt eind 2025 een tijdelijk theater geopend met een musical over Willem van Oranje.
En wat te denken van **Leiden**: op 8 februari 450 jaar geleden schonk Willem van Oranje de stad als dank voor haar verzet een universiteit, de oudste in Nederland! Op 7 februari is de Dies natalis met als thema *De tijd vooruit.*

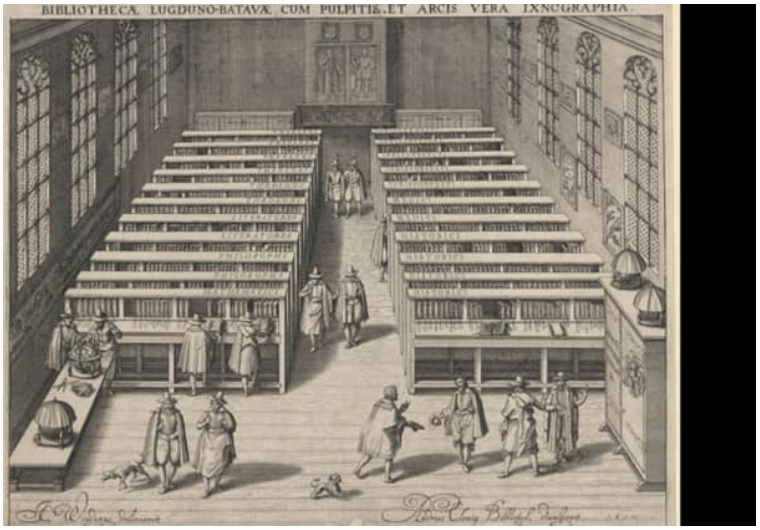

Universiteitsbibliotheek Leiden in 1610. Willem Swanenburgh naar Jan Cornelisz Woudanus.

Op 1 april viert **Brielle** de bevrijding van de Spanjaarden (die definitief werd na de afgeslagen heroveringspoging op 5 april, waarmee Brielle de eerste van Spanje bevrijde stad werd).
Dat vrijheid niet hetzelfde hoeft te zijn als verdraagzaamheid werd op gruwelijke wijze duidelijk toen in dezelfde stad drie maanden later 19 geestelijken (de zogenoemde Martelaren van Gorcum) werden opgehangen door de Geuzen. Vandaar de Nationale Bedevaart in Brielle op 12 juli.

Vreugdevoller nieuws is er ook: op 12 juni 1575 trouwde Willem van Oranje in Brielle met Charlotte de Bourbon. Dit wordt herdacht op en na 12 juni met onder andere een tentoonstelling en theatervoorstellingen.

In **Vlissingen** nam de bevolking op 6 april 1572 zelf het initiatief en kreeg de stad in handen. Die geschiedenis wordt op 12 april 2025 opnieuw en uitbundig tot leven gebracht in Vlissingen.

In **Dordrecht** wordt de Eerste Vrije Statenvergadering herdacht, die op 19 juli 1572 voor het eerst bij elkaar kwam.

Op 26 juli 2025 is de jaarlijkse Onafhankelijkheidsrede georganiseerd door de **Stichting Nederlandse Onafhankelijkheid.** 26 juli is de datum waarop de Staten-Generaal in 1581 de tekst van de Acte van Verlatinge goedkeurden.

Oudewater herdenkt op 10 augustus dat het drie dagen ervoor 450 jaar geleden is dat de Spaanse troepen de stad innamen en plunderden. Een groot deel van de stad brandde af en de helft van de bevolking werd vermoord. Oudewater herdenkt dit met een reeks activiteiten verspreid over het jaar.

Leiden viert op 3 oktober groots haar Ontzet in 1574.
En dat op 8 oktober 1573 de victorie in Alkmaar begon, is ook dit jaar daar merkbaar!

In **Gent** wordt op 8 november de jaarlijkse Pacificatielezing gehouden (in afwisseling met **Breda**).

In (Oud-)**Empel** (gemeente **Den Bosch)** wordt herdacht dat op 8 december 1585 4.000 Spaanse soldaten op miraculeuze wijze konden ontsnappen aan de Staatse troepen.

Spaanse militairen houden op 2 december 2023 toespraak in Empel. Foto: Noël van Hooft.

In **Brielle** wordt jaarlijks rond 10 december - de dag van de Rechten van de Mens- de Brielle-lezing gehouden.

Eerdergenoemde Stichting Nederlandse Onafhankelijkheid houdt op 13 december haar jaarlijkse Apologielezing. Op die dag in 1580 bood Willem van Oranje zijn Apologie (zijn verdediging tegen zijn ban door Filips II) aan de Staten-Generaal in **Delft** aan.

Veel van deze activiteiten gebeuren onder de vlag van de vier waarden van het Samenwerkingsverband 1572-gemeenten/Geboorte van Nederland: vrijheid, verdraagzaamheid, verbondenheid en verscheidenheid.

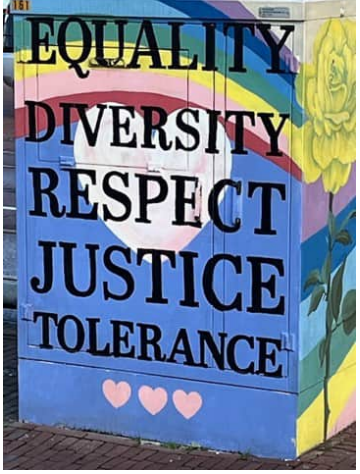

Historische en actuele waarden! Van belang om door te geven.

Jongeren van waarde(n)

Het Samenwerkingsverband lanceert in juni 2025 een nieuw project: **Jongeren van waarde(n)**. Dit product wordt aan alle lokale bibliotheken gratis aangeboden. En ook aan alle mbo's. Een mooi moment om het met jeugd en jongeren te hebben over wat burgerschap voor hen betekent en voor hun rol in de samenleving.

Ook **'Het mysterie van 1572'**, het project over de Geboorte van Nederland en genoemde waarden, is nog steeds beschikbaar voor basisscholen en scholen voor voortgezet onderwijs (zie www.geboortevannederland.nl).

Dat geldt ook voor het stripboek over Willem van Oranje (via www.eureducation.nl) en het **kwartetspel de Geboorte van Nederland** (via Glos Educatief: www.gezondeleefstijlopschool.nl/webshop/erfgoedkwartet).

Ook de **mobiele tentoonstelling** met informatie en gespreksvragen over de Geboorte van Nederland en de vier waarden is verkrijgbaar. Eenvoudig te (ver)plaatsen in gemeentehuizen, bibliotheken, dorpshuizen en aula's (info: mfd.eekhout@dordrecht.nl).

Heeft u een mooi initiatief, een boeiende lezing, informatie over activiteiten of kennis die u met ons wilt delen?

Website

Op de website geboortevannederland.nl staan onder andere tentoonstellingen, theaterstukken, wandel- en fietsroutes.

Neem dan contact op met ons via contact@geboortevannederland.nl

De Koninklijke Bibliotheek zal de website archiveren zodat deze gegevens ook in de toekomst bewaard blijven.

Informatie over de nieuwsbrief

Voor informatie en / of vragen kunt u contact opnemen via contact@geboortevannederland.nl

Copyright © 2025 Samenwerkingsverband 1572 gemeenten, alle rechten voorbehouden.
U ontvangt deze e-mail omdat u zich hebt aangemeld via onze website.

Samenwerkingsverband 1572-gemeenten
p/a gemeente Voorne aan Zee
postbus 13
3220 AA Hellevoetsluis

E-mail
contact@geboortevannederland.nl
uw gegevens aanpassen afmelden nieuwsbrief